

MONEDA, del ll. MONĒTA 'sobrenom que els romans donaven a la deessa Juno', 'seca instal·lada en el temple de Juno, on els romans fabricaven moneda', 'moneda'. □ 1.ª doc.: orígens.¹

«... dixeren que vós éretz homicida --- e que avlitzet 5
feita moneda falsa, e que avlitzet malmès del bispat ben la meitat», carta al bisbe d'Urgell del seu enviat el ribagorçà B. de Lliri, c. 1251 (PPujol, *Doc. Vg. Urg.*, 16.18). En Llull apareix algun cop amb un valor semblant al de 'diners' (fr. ant. *monieie* > angl. *money*): «un jueu, per sa gran riquesa, me da tort e m demana més moneda que yo no puria haver; e havem pledejat longament amdós, e cor yo no só tant bé aparellat de donar gran salari al jutje ni al meu avocac com ell, per açò no pusc atrobar dret --- gran honta com per defalliment de moneda és mon dret perit ---», *Blanq.* (NCL II, 229.6, 229.11); el mateix quasi en OPou: «prestar moneda a algú», «lo qui per moneda tracta la pau; emptus pacifigator», «lo qui per moneda dóna lo vot o afavorex: emptus suffragator», «manllevar moneda 20 de algú», «archimesa --- los secrets --- los caxonets --- lo lloc de tenir moneda» (*TbPu.*, 115, 134, 134, 114, 114).

«Ligà-ls molt bé, e prengueren la adzembra, que era carregada de moneda e de joyes de molta vàlua, e tiraren la via de la ciutat», JoMartorell (Ag. I, 327). *Moneda blanca*, de plata, oposada a la d'or: «lo portà dins una tenda hon hi havia un gran munt de dobles d'or, e altre de ducats, e altre de *moneda blanca*, e un altre munt de vexella d'argent --- —quet prec que prengues tot lo que vulles ---» en el *Tirant de Galba* (Ag. III, 314) i en el de JoMartorell (I, 201).

DERIV.: *Monedar* [1285]. *Monedatge* [1296]. *Moneder*, nom personal [Ss. XIII-XIV]; tant *monedero* com el catalanitzat *moneder* són castellanismes intolerables i inútils (que a tort sembla voler defensar *AlcM*) en lloc de *portamonedes*. *Monederia* [1315]. *Monetari* [Belv.]. †*Monetal* terme de numismàtica i teoria bancària. *Monetitzar*; *monetització*. *Desmonetitzar*. *Remonetitzar*. *Amonedar*. *Amonedat*. *Amonedament*. *Monissos* adopció humorística de l'angl. *money* (no ben murríesca, tanmateix vegeu Givanel, *BDC* VII, 43).

¹ N'hi deu haver algun exemple en docs. del segle XII, però aprofito l'ocasió per assenyalar que és falsa la lectura de *monede* (amb -e inexplicable) que cregué fer PPujol (*DocVgUrg.*, 6.10) en un doc. de Segarra del S. XII: en lloc d'això cal llegir «xxviii oveiles, cobre-les e no(n) ne dé neguna ad A. Nebot ---», amb *dé* subjuntiu 'doni'.

Monei, *moneia*, *moneiada*, *moneier*, *moneieria*, *moneio*, *monejar*, V. *mona*. *Moner*, V. *moldre*, *mona* 'simi' i *mund*. *Moneria*, V. *mona*. *Monestació*, *monestar*, V. *amonestar*. *Monestir*, *monestrell*, V. *monjo*. *Monet*, V. *mona*. *Monetari*, *monetització*, *monetitzar*, V. *moneda*. *Moneu*, V. *mona*

MONFARA, 'espècie de garbell' usat a la zona valenciana de l'Albufera i la Ribera Baixa, i el diminutiu *manfàreta*, vénen de l'ar. *munbal* i la seva variant

manbal 'garbell', derivats de l'arrel *nbl* 'garbellar'. Per als detalls de documentació i evolució fonètica, vegeu el meu article del *BDC* XXIV, 34, reproduït en *EntreDL* III, 112-3; per a la -r < -l-, *EntreDL* III, 167.

Monflaina, *monflut*, V. *mofa* (i cf. *sofraja*). *Monger*, *mongeria*, *mongessa*, *monget*, *mongeta*, *mongetada*, *mongetam*, *mongetar*, *mongetera*; *mongetó*, *mongi*, *mongia*, *mongil*, *mongina*, *mongiu*, *mongivol*, V. *monjo*. *Monial*, barbarisme del baix-llatí gallicà per *monacal*: no existeix un ll. **monialis*.

MONIATO, pres del cast. *boniato*, igual sign., mot que apareix a les Antilles ja a primers del S. XVI, però és d'origen no establert i és ben incert que sigui indígena americana. □ 1.ª doc.: cast. *boniato* adj. 1516; substantiu 1537; en català, 1868 (*SLitCosta* en una forma artificiosa *moniat*). Veg. *DCEC/DECH* (BUNIATO). Bastant popularitzat a les Illes, on tenen curs en el camp formes alterades: a Menorca *moniacos* o *muçákus* (oïts tots dos a Alaior, 1964), segurament per contaminació de *pataca* variant de *patata*; a Manacor dirien *moneis* segons *AlcM*, per adaptació a *monei(a)* 'mona': el que jo hi vaig sentir (a Són Cervera, 1963) és *monájs* (adaptació a *ais* = *alls*?).

DERIV.: *Moniatera*; *moniaterar*.

Monicaco no és mot català, sinó cast., tret d'un diccionari castellà per un lèxic sense valor que estranyament citen encara alguns lexicògrafs.

Monició, V. *amonestar*

Moniliforme, compost savi del ll. *monile* 'collar'; no s'ha usat un cat. *monil* ni cosa semblant, si no és algun barbarisme sacristanesca.

Moniment, V. *monument*. *Monina*, V. *mona*. *Monipodi*, -*podiar*, -*poli*, V. *monopoli* (MONJO). *Monir*, V. *amonestar*. *Monisme*, V. *monjo*. *Monissim*, castellanisme intolerable. *Monissos*, V. *moneda*. *Monista*, V. *monjo*

MONITA. Sobre l'etimologia ja s'ha dit l'essencial a *AMONESTAR* (vol. I, 287a59). Suplementem. □ 1.ª doc.: 'Habilitat, seny': «--- ab la sua *mònita* catalana», doc. de 1811 (*BABL* VI, 486). 'Habilitat calculada': «Aconsellat per la enveja y la gelosia, vaig voler desfogar-me contra'l meu company --- aquest tema que, presentat ab *mònita*, podia donar-me alguna ventatja mal emprès no serví sinó per a posar al descobert ma poca trassa», *MnVayreda* (*Puny.*, I, IV, 93 (77)); «I si és això, què hem de fer? —preguntà ella, no sense confusió. —Esperar, esperar i tenir *mònita*; que fins ara no n'hem tingut gaire... El que és tu...», *Puig i Ferrater* (*Cercle Mágic*, 571); «Fer-los badallar de misèria sens qu'ho coneguim --- vet aquí la *mònita* d'un sereno que s'estimi l'uniforme», *EmVilanova*, *Entre Fam.*, 107.

Monitor (allí 287a58) a l'Albufera és 'el qui es cui-